

**Diagnoza implementacji kompetencji kluczowych
w kontekście potrzeb, uwarunkowań lokalnych
i regionalnych oświaty
oraz rynku pracy**

**Zespół Szkół Ekonomicznych
w Brzegu**

Opracowanie: Agnieszka Zembrzuska

Brzeg 2010

Copyright © by Dolnośląska Szkoła Wyższa
Wrocław 2010

SZKOŁA KLUCZOWYCH KOMPETENCJI. Ponadregionalny program rozwijania umiejętności uczniów szkół ponadgimnazjalnych Polski centralnej i południowo – zachodniej” realizowany jest w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytet III Wysoka jakość systemu oświaty, Działanie 3.3 Poprawa jakości kształcenia: Poddziałanie 3.3.4 Modernizacja treści i metod kształcenia

Publikacja dystrybuowana jest bezpłatnie

LIDER PROJEKTU

Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji w Lublinie

20-209 Lublin, ul. Mełgiewska 7-9

tel./fax +48 817491777

email: Sekretariat@wsei.lublin.pl

PARTNER PROJEKTU

Dolnośląska Szkoła Wyższa we Wrocławiu

53-609 Wrocław, ul. Wagonowa 9

tel./fax +48 713561538

email: skk@dswe.pl

Spis treści

1. WSTĘP	5
1.1. Informacje dotyczące dokumentów stanowiących podstawę analizy...	6
1.2. Informacje o przeprowadzonych wywiadach.....	6
1.3. Informacja o seminarium oraz jego uczestnikach.....	7
1.4. Inne źródłach danych do diagnozy.....	7
2. MIKROEKONOMICZNE ORAZ SPOŁECZNE OTOCZENIE SZKOŁY	
2.1. Położenie geograficzne szkoły	8
2.2. Lokalne instytucje oraz inicjatywy mające wpływ na sytuację lokalnego rynku pracy.....	9
2.3. Prognozy demograficzne.....	2
2.4. Kompetencje kluczowe a lokalny rynek pracy	13
3. CHARAKTERYSTYKA SZKOŁY	
3.1. Krótki opis bazy dydaktycznej.....	14
3.2. Charakterystyka uczniów szkoły	16
3.3. Charakterystyka kadry pedagogicznej.....	19
3.4. Współpraca szkoły z instytucjami samorządu lokalnego, pracodawcami oraz instytucjami pozarządowymi	20
3.5. Funkcjonujące w szkole inicjatywy uczniowskie	20
3.6. Planowane kierunki rozwoju szkoły.....	20
4. KOMPETENCJE KLUCZOWE I ZAWODOWE	
4.1. Kompetencje kluczowe a kompetencje zawodowe.....	21
4.2. Możliwości zatrudnienia i funkcjonowanie absolwentów na lokalnym oraz regionalnym rynku pracy	21
4.3. Współpraca szkoły z pracodawcami	22
5. KOMPETENCJE KLUCZOWE W PROCESIE DYDAKTYCZNYM	
5.1. Znajomość zagadnienia kompetencji kluczowych przez kadre pedagogiczną.....	22
5.2. Dotychczasowe doświadczenia w kształtowaniu kompetencji kluczowych w procesie dydaktycznym	22
5.3. Formy realizacji podstawy programowej.....	23

5.4. Dotychczasowe doświadczenia szkoły w projektach współfinansowanych przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego w kontekście kształtowania kompetencji kluczowych.....	25
6. PODSUMOWANIE	
6.1. Wnioski	26
6.2. Rekomendacje.....	27

1. WSTĘP

Diagnoza Zespołu Szkół Ekonomicznych w Brzegu została wykonana na potrzeby projektu „Szkola Kluczowych Kompetencji. Ponadregionalny program rozwijania umiejętności uczniów szkół Polski centralnej i południowo-zachodniej”. Projekt jest realizowany w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytet III Wysoka jakość systemu oświaty, Działanie 3.3 Poprawa jakości kształcenia: Poddziałanie 3.3.4 Modernizacja treści i metod kształcenia – projekty konkursowe przygotowane na podstawie umowy z Ministerstwem Edukacji Narodowej. Rolę lidera projektu pełni Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji w Lublinie, a partnerem jest Dolnośląska Szkoła Wyższa we Wrocławiu. Okres realizacji projektu trwa od 01.10.2009 do 31.12.2013 r.

Celem ogólnym projektu jest podniesienie do grudnia 2013 r. poziomu kompetencji kluczowych uczniów szkół ponadgimnazjalnych o profilu zawodowym w centralnej i południowo-zachodniej Polsce, umożliwiające im aktywne uczestnictwo w rynku pracy i gospodarce opartej na wiedzy. Cele szczegółowe projektu to: 1) wsparcie procesu rozwijania poziomu kompetencji kluczowych 4000 uczniów z 40 szkół w ramach programów nauczania; 2) zwiększenie dostępności do pozalekcyjnych, uzupełniających, efektywnych i innowacyjnych form rozwijania kompetencji kluczowych (wakacyjne obozy naukowe, koła naukowe, Studium Kompetentnych Liderów, Przedsiębiorstwo Symulacyjne); 3) wsparcie nauczycieli przy tworzeniu i realizacji procesu dydaktycznego opartego na programach autorskich, uwzględniające kształtowanie kompetencji kluczowych w zakresie nauczania przedmiotów matematyczno-przyrodniczych, ICT, języków obcych i przedsiębiorczości; 4) zwiększenie współpracy i wymiany doświadczeń pomiędzy nauczycielami z 4 województw i 40 szkół.

Projekt skierowany jest do szkół z województw: dolnośląskiego, opolskiego, wielkopolskiego oraz warmińsko-mazurskiego. Łącznie do projektu zostanie zakwalifikowanych 40 szkół, średnio po 10 z każdego województwa.

Efektem projektu będzie wypracowanie i realizacja w 40 szkołach autorskich programów nauczania opracowanych przez 160 nauczycieli, uwzględniających kompetencje kluczowe w zakresie przedmiotów:

- matematyczno-przyrodniczych, ze szczególnym uwzględnieniem matematyki;
- technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT);
- języków obcych;
- przedsiębiorczości.

W rezultacie udziału w projekcie: 4000 uczniów zostanie objętych nauczaniem opartym na programach autorskich; 1600 uczniów weźmie udział w wakacyjnych obozach naukowych i kołach naukowych; 240 uczniów będzie uczestniczyć w Studium Kompetentnych Liderów; 400 uczniów – w Przedsiębiorstwie Symulacyjnym; powstaną raporty, publikacje, artykuły; 4000 uczniów nabyte umiejętności praktycznego wykorzystania kompetencji kluczowych; 4000 uczniów podniesie wiedzę i umiejętności w zakresie kompetencji kluczowych; zostanie nawiązana współpraca pomiędzy nauczycielami z różnych szkół i województw.

Celem diagnozy jest analiza sytuacji szkoły z uwzględnieniem jej uwarunkowań lokalnych (rozwój ekonomiczny, zasoby, rynek pracy, demografia) pod kątem głównego celu projektu, jakim jest podniesienie poziomu kompetencji kluczowych uczniów szkół ponadgimnazjalnych o profilu zawodowym. Taka diagnoza ma stanowić punkt wyjścia do pracy w ramach warsztatów z nauczycielami, których zadaniem jest opracowanie programów autorskich wzmacniających kompetencje kluczowe uczniów.

1.1. Informacje dotyczące dokumentów stanowiących podstawę analizy

Podstawą analizy były:

- dokumenty aplikacyjne do projektu „Szkoła Kluczowych Kompetencji”, złożone przez ZSE w Brzegu;
- rejestrowana na dyktafonie dyskusja/wywiad otwarty pt. „Szanse i oczekiwania szkoły w kontekście udziału w projekcie” z udziałem dyrektora ZSE, trzech nauczycieli oraz przewodniczącej Samorządu Szkolnego;
- kwestionariusze dla nauczycieli;
- kwestionariusz dla dyrektora;
- strona internetowa szkoły: http://zse_brzeg.wodip.opole.pl.

1.2. Informacje o przeprowadzonych wywiadach

W dniu seminarium przeprowadzono dyskusję/wywiad otwarty z dyrektorem szkoły, trzema nauczycielkami uczestniczącymi w projekcie oraz przewodniczącą Samorządu Szkolnego. Wywiad dotyczył charakterystyki szkoły, określenia jej mocnych oraz słabych stron i oczekiwanych rezultatów uczestnictwa szkoły w projekcie w odniesieniu do wzmacniania kluczowych kompetencji uczniów.

Ponadto nauczyciele, którzy biorą udział w projekcie, wypełnili kwestionariusz, w którym m.in. pytano o problemy, jakie napotykają w pracy, zalety pracy nauczyciela, obszary wymagające zmiany, spodziewane efekty uczestnictwa w projekcie.

1.3. Informacja o seminarium oraz jego uczestnikach

W seminarium na temat projektu „Szkola Kluczowych Kompetencji”, które odbyło się 12 kwietnia 2010 r. w Brzegu, uczestniczyli dyrektorzy oraz nauczyciele i uczniowie trzech brzeskich instytucji edukacyjnych: Zespołu Szkół Budowlanych, Zespołu Szkół Ekonomicznych oraz Zespołu Szkół Zawodowych nr 1.

Seminarium prowadził przedstawiciel Lidera Projektu, p. Paweł Korczewski. Prezentacji tematu kompetencji kluczowych dokonał dr Paweł Rudnicki. Następnie trzech badaczy prowadziło dyskusję/wywiad z przedstawicielami każdej z trzech szkół osobno.

1.4. Inne źródłach danych do diagnozy

Do sporządzenia diagnozy skorzystano również z następujących źródeł internetowych (strony WWW oraz materiały zamieszczone online):

- Strona projektu „Szkola Kluczowych Kompetencji”, <http://edycja2.kluczowe-kompetencje.pl>;
- Strona Urzędu Miasta w Brzegu, <http://www.brzeg.pl>;
- Strona Powiatowego Urzędu Pracy w Brzegu, <http://pup.brzeg.pl>;
- Analiza sytuacji na rynku pracy województwa opolskiego w 2009 roku, Wojewódzki Urząd Pracy w Opolu, Opole 2010, www.wup.opole.pl/dokumenty/Analiza2009.pdf;
- Opolska Wojewódzka Komenda Ochotniczego Hufca Pracy, http://www.opolska.ohp.pl/aktualnosci/id_57;
- Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Brzeskiego na lata 2004–2013, Brzeg 2004, www.powiat.brzeski.opolski.sisco.info/.../plan_rozwoju_lokalnego.doc;
- Ranking zawodów deficytowych i nadwyżkowych w województwie opolskim w I półroczu 2009 roku, Opole 2009, http://www.wup.opole.pl/dokumenty/MZDiN-I_polrocze_2009roku.pdf;
- Strategia rozwoju województwa opolskiego na lata 2000–2015, Sejmik Województwa Opolskiego, Opole 2000, <http://umwo.opole.pl/docs/strategiarozwojuwojewodztwaopolskiegonala.pdf>;
- Strategia rozwoju województwa opolskiego, Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego, Opole 2005, http://www.po.opole.pl/u_informacje/download/fundusze/strategia_rozwoju_wojewodztwa_opolskiego.pdf;
- Strategia rozwoju edukacji w województwie opolskim na lata 2003–2006, Departament Edukacji Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego, Opole 2002, <http://umwo.opole.pl/docs/others/strategiarozwojuedukacjiwojewodztwieopolskimwlatach2003-2006.pdf>;
- Strona projektu „Moja firma w mojej gminie”, <http://www.mojafirmawmojejgminie.pl>.

2. MIKROEKONOMICZNE ORAZ SPOŁECZNE OTOCZENIE SZKOŁY

2.1. Położenie geograficzne szkoły

Brzeg jest położony w południowo-zachodniej Polsce na Dolnym Śląsku, w zachodniej części województwa opolskiego. Region ten nosi nazwę Śląska Opolskiego i stanowi pogranicze społeczno-kulturowe, w którym historycznie splatają się losy ludności polsko- i niemieckojęzycznej. Specyfika kulturowa tego regionu ma swój wyraz w dobrej organizacji, otwartości na świat, języku, zwyczajach i artefaktach kulturowych, takich jak np. architektura¹. Cechą charakterystyczną powojennego Śląska Opolskiego była i jest migracja zarobkowa, szczególnie do Niemiec, oraz częstość posiadania podwójnego obywatelstwa – polskiego i niemieckiego.

Liczba mieszkańców miasta Brzeg wynosi ponad 38 tys., a powierzchnia gminy Miasto Brzeg 14,6 km². Do 1975 r. i ponownie od 1999 roku Brzeg jest siedzibą powiatu brzeskiego, jednego z 12 powiatów Opolszczyzny. Powiat o powierzchni 876 km² (9% ogólnej powierzchni województwa opolskiego) składa się z sześciu gmin – trzech miejskich (Brzeg, Grodków oraz Lewin Brzeski) i trzech wiejskich (Lubsza, Olszanka, Skarbimierz). Powiat Brzeski zamieszkuje ok. 92,5 tys. mieszkańców (5. miejsce w województwie opolskim). W 2004 r. gęstość zaludnienia w powiecie brzeskim wynosiła 106 osób na km² (7. miejsce w województwie).

Miasto Brzeg leży w pobliżu autostrady A4, w odległości ok. 40 km od Wrocławia i Opola, w środkowej części Niziny Śląskiej. Historia miasta sięga XIII wieku, gdy nad Odrą założono osadę rybacką. W połowie XIII wieku dokonano lokacji miasta według zachodnioeuropejskiego prawa lokacyjnego. Do 1950 r. Brzeg wchodził w skład województwa wrocławskiego, później województwa opolskiego. Brzeg to jedno z ładniejszych miast śląskich, którego najbardziej znanym zabytkiem jest gotycko-renesansowy Zamek Piastów Śląskich, mieszczący zbiory Muzeum Piastów Śląskich. Z innych zabytków warto wymienić ratusz z XVI w., Gimnazjum Piastowskie założone w XVI w. oraz kościoły i zabudowę centrum.

Warunki klimatyczne w tej części Polski są bardzo sprzyjające dla rolnictwa, z długim okresem wegetacyjnym i ze średnią roczną temperaturą powietrza ok. 8°C. Przez powiat brzeski przepływa rzeka Odra (na tym odcinku spławna), a także dwa jej dopływy – Nysa Kłodzka oraz Stobrawa. Wybrane obszary powiatu brzeskiego z uwagi na ich walory przyrodnicze zostały włączone do ogólnopolskiej sieci Natura 2000, co ma gwarantować ochronę zagrożonych gatunków flory i fauny.

¹ *Strategia rozwoju województwa opolskiego na lata 2000–2015*, Sejmik Województwa Opolskiego, Opole 2000, s. 11. Strategię uchwalił Sejmik Województwa Opolskiego 30 maja 2000 r.

Brzeg jest miastem partnerskim (town twinning) trzech miast europejskich: niemieckiego Goslar (od 7 maja 2000 r.), czeskiego Beroun (od 21 maja 2002 r.) oraz francuskiego Bourg en Bresse (od 5 października 2005 r.). Współpraca dotyczy sfery kulturalnej, społecznej i gospodarczej. Obecnie we współpracę zaangażowane są m.in. szkoły oraz instytucje kulturalne.

2.2. Lokalne instytucje oraz inicjatywy mające wpływ na sytuację lokalnego rynku pracy

Sytuacja ekonomiczna w województwie opolskim

Województwo opolskie charakteryzują następujące uwarunkowania społeczno-gospodarcze:

1. Najmniejsza powierzchnia terytorialna województwa w Polsce;
2. Znacząca skala migracji zarobkowej do krajów UE oraz kulturowy „styk” ludności autochtonicznej i napływowej po II wojnie światowej;
3. Sąsiedztwo dużych i dobrze rozwijających się województw oraz Republiki Czeskiej,
4. Tranzytowe położenie w Polsce i Europie;
5. Dobrze rozwinięta sieć szkół wyższych;
6. Wysoka kultura rolnicza;
7. Potencjalnie możliwości rozwoju terenów przy autostradzie, terenów przygranicznych oraz euroregionów².

W Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego na lata 2000–2015 znajdziemy ocenę zagospodarowania przestrzennego, w której wymieniono trzy strefy funkcjonalne:

1. Strefę A uprzemysłowienia i urbanizacji (powiaty: opolski, kędzierzyńsko-kozielski, krapkowicki, strzelecki);
2. Strefę B o korzystnych warunkach dla rozwoju rolnictwa i przemysłu rolno-spożywczego (powiaty: nyski, prudnicki, głubczycki, większość brzeskiego);
3. Strefę C o korzystnych warunkach dla rozwoju leśnictwa, rolnictwa i rekreacji (powiaty: namysłowski, kluczborski, oleski)³.

Zdaniem autorów Strategii powiat brzeski leży głównie w strefie B, wyjątkiem jest tylko gmina Lubsza, zaliczana do strefy C. W powiecie tym generalnie nie ma przemysłu ciężkiego, jest za to dużo obszarów rolnych (stanowiących 69% powierzchni powiatu) oraz kompleks leśny Stobrawskiego Parku Krajobrazowego. Znajduje się tutaj również rezerwar zasobów wody dla miasta Wrocławia (rzeka Nysa Kłodzka)⁴.

² Analiza sytuacji na rynku pracy województwa opolskiego w 2009 roku, Wojewódzki Urząd Pracy w Opolu, Opole 2010, s. 4.

³ *Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Brzeskiego na lata 2004–2013*, Brzeg 2004, s. 9; *Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego na lata 2000–2015*, op.cit., s. 10.

⁴ Tamże.

W powiecie brzeskim rozwija się za to przemysł lekki: elektromaszynowy (Meprozet sp. z.o.o – brzeska fabryka pomp i armatury, Besel – brzeski producent silników elektrycznych, Agromet – brzeski producent maszyn rolniczych, Grodkowskie Zakłady Wyrobów Metalowych SA – producent butli gazowych i gaśnic), spożywczy (Odra Brzeg – producent słodczy z Brzegu, GOMI – producent nabiału w Grodkowie, Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska w Brzegu, Cukrownia w Lewinie Brzeskim, Głubczyce SA – zakłady piwowskie z siedzibą w Brzegu, CONTIPASZ – producent pasz dla zwierząt z Grodkowa, AGROAS – producent pasz z Grodkowa). Ponadto na tym terenie działają: Alchemia SA (dawniej Garbaria Brzeg SA), Wielobranżowa Spółka Produkcyjno-Usługowa „Remontex” z Lewina Brzeskiego, Mera – producent schodów i elementów drewnianych z Lewina Brzeskiego, OKPOL – producent okien ze Skarbimierza, Spółka JSS Energy SA – zakład w Skarbimierzu, Brzeskie Centrum Handlowe „Marko”, Zakład Budowlany Zbigniew Różański z Kościerzyc, Opolskie Kopalnie Kruszyw Budowlanych – zakład w Lewinie Brzeskim⁵.

W grudniu 2009 roku na terenie województwa opolskiego zarejestrowanych było blisko 95,5 tys. podmiotów gospodarczych, w tym ok. 10% w powiecie brzeskim. Dominujący profil działalności to: handel i naprawy, obsługa nieruchomości i firm, budownictwo oraz przetwórstwo przemysłowe.

Główny potencjał rozwojowy powiatu brzeskiego dotyczy turystyki tego regionu: poza samym miastem Brzeg na uwagę zasługuje Szlak Polichromii Brzeskich, obejmujący średniowieczne świątynie z malowidłami naściennymi w 18 miejscowościach oraz ekologiczny potencjał doliny Odry. Jednak infrastruktura turystyczna nie należy do najlepiej rozwiniętych. Walorem regionu może być to, że kształtował się on pod wpływem czterech kultur: polskiej, czeskiej, niemieckiej i żydowskiej⁶.

W 2004 r. został opracowany plan rozwoju lokalnego powiatu brzeskiego na lata 2004–2006 oraz lata 2007–2013. W ramach tego planu niektóre realizowane działania dotyczyły edukacji: m.in. modernizacji ogrzewania w ZSE w Brzegu (2005), budowy obiektów sportowych (2004–2006), komputeryzacji szkół (2004–2005), utworzenia Centrum Kształcenia Ustawicznego w Brzegu (2005), a także dostosowania sieci szkół ponadgimnazjalnych do sytuacji demograficznej i rynku pracy (2005). Zaplanowano również działania w obszarze rynku pracy, nastawione na przeciwdziałanie bezrobociu i aktywizację osób zagrożonych bezrobociem (w tym ludzi młodych) lub bezrobotnych. Działania te obejmowały szkolenia, subsydiowane zatrudnienie i poradnictwo.

⁵ *Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Brzeskiego na lata 2004–2013*, op.cit., s. 19.

⁶ Tamże, s. 8–9.

Zatrudnienie

W końcu 2009 roku liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w województwie opolskim wynosiła ok. 47 tys. i była wyższa od uzyskanej z końcem roku 2008 o ok. 11 tys. osób (wzrost o 32%)⁷. Z tego w powiecie brzeskim zarejestrowanych bezrobotnych było ok. 6,5 tys.⁸.

W I półroczu 2008 do zawodów deficytowych o charakterze trwałym należały takie zawody, jak np. pracownik biurowy, przedstawiciel regionalny, garmażer, archiwista, kurier, telemarketer, doradca inwestycyjny czy florysta. Wśród zawodów nadwyżkowych wymienia się zawody politologa, ekonomisty, socjologa, pedagoga, a także zawody szkolne technika (t. rolnika, t. żywienia i gospodarstwa domowego, t. budownictwa) czy zawody rolnicze produkcji roślinnej i zwierzęcej⁹.

W podsumowaniu Rankingu zawodów deficytowych i nadwyżkowych w województwie opolskim w I półroczu 2009 roku autorzy podkreślają jednak, co jest istotne dla niniejszego projektu, że „(...) problemem szkół zawodowych jest na dzień dzisiejszy nie tyle struktura zawodowa absolwentów, ile ich praktyczne umiejętności zawodowe, często niewystarczające do startu na rynku pracy”¹⁰.

Istotne jest, że wysoki odsetek bezrobotnych w województwie opolskim to ludzie młodzi. Aż 22,3% wszystkich zewidencjonowanych bezrobotnych w końcu 2009 roku, czyli ok. 10 tys., stanowiły osoby w wieku 18–24 lat (o ponad 3 tys. więcej niż w grudniu 2008). Ponad 12 tys. bezrobotnych to zaś osoby w wieku 25–34 lat¹¹.

Powiatowy Urząd Pracy w Brzegu

Wśród działań PUP-u w Brzegu należy wymienić: pośrednictwo pracy, poradnictwo indywidualne i zawodowe, prowadzenie szkoleń i zajęć aktywizujących dla osób bezrobotnych i poszukujących pracy w ramach Klubów Pracy, coroczną organizację Targów Edukacji i Pracy (we współpracy z Młodzieżowym Biurem Pracy), pośredniczenie w organizacji staży, wypłatę zasiłków dla bezrobotnych.

Kluby Pracy powstały na mocy ustawy o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu. Ich celem jest umożliwienie osobom bezrobotnym i poszukującym pracy nabycia umiejętności poszukiwania i uzyskiwania zatrudnienia. PUP w Brzegu w ramach Klubu Pracy prowadzi szkolenia „Nabywania umiejętności aktywnego poszukiwania pracy” oraz zajęcia aktywizacyjne z zakresu „Nabywania umiejętności aktywnego poszukiwania pracy”.

⁷ *Analiza sytuacji na rynku pracy województwa opolskiego w 2009 roku*, op.cit., s. 11.

⁸ Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Brzegu: <http://pup.brzeg.pl/urzed/statystyki.html>

⁹ *Ranking zawodów deficytowych i nadwyżkowych w województwie opolskim w I półroczu 2009 roku*, Opole 2009, s. 21–28.

¹⁰ Tamże, s. 30.

¹¹ *Analiza sytuacji na rynku pracy województwa opolskiego w 2009 roku*, op.cit., s. 21.

2.3. Prognozy demograficzne

Powiat brzeski złożony jest z 6 gmin i liczy łącznie ok. 92 600 osób. Dziś są to prawie wyłącznie potomkowie ludności, która napłynęła po II wojnie światowej. Kobiety stanowią ok. 57% ogółu ludności powiatu, a ok. 58% to ludność miejska.

Gminę miejską Brzeg zamieszkuje ok. 37 tys. mieszkańców (stan z 31.12.2009 r.; dane w poniższej tabeli pochodzą z 2004 r.). W powiecie poza Brzegiem znajdują się jeszcze dwa miasta: Grodków (ok. 9 tys.) oraz Lewin Brzeski (ok. 6 tys.). Pozostałe gminy (Skarbimierz, Lubsza oraz Olszanka) mają charakter wiejski. W całym powiecie znajduje się 117 wsi, w tym 100 z nich to sołectwa.

Liczba ludności w powiecie brzeskim z podziałem na gminy				
Lp.	Gmina	Liczba mieszkańców ogółem	miasto	wieś
1.	Brzeg	38 450	38 450	-
2.	Grodków	20 100	9100	11 000
3.	Lewin Brzeski	13 688	6048	7640
4.	Skarbimierz	6800	-	6800
5.	Lubsza	8460	-	8460
6.	Olszanka	5100	-	5100
7.	Powiat Brzeski	92 598	53 598	39 000

Tabela 1. Liczba ludności w powiecie brzeskim z podziałem na gminy.

Źródło: Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Brzeskiego na lata 2004–2013, Brzeg 2004.

Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Brzeskiego na lata 2004–2013 podaje, że „W wieku przedprodukcyjnym jest ok. 21 800 osób, z czego ok. 52% to mężczyźni. W wieku produkcyjnym jest ok. 57 500 osób, z czego ok. 53% to mężczyźni, natomiast w wieku poprodukcyjnym jest ok. 13 000 osób, z czego ok. 29% to mężczyźni. Największy procent ludności w wieku poprodukcyjnym występuje w gminach Lubsza i Olszanka. Na 78 306 ludności zamieszkującej powiat (bez dzieci i uczniów) wyższe wykształcenie posiada 8,02% ludności, średnie – 31,60%, a zawodowe – 24,32%.

W powiecie brzeskim na 1000 osób przypadają rocznie: 4,9 zawarte małżeństwa, ok. 10 urodzeń żywych i ok. 10 zgonów. Na przestrzeni ostatnich lat wyraźnie zaznacza się spadek liczby urodzin (...)”¹². Od lat utrzymuje się stała tendencja spadku

¹² Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Brzeskiego na lata 2004–2013, op.cit., s. 21 (dane na początek XXI w.).

liczby mieszkańców powiatu, co odzwierciedla również szerszą tendencję w całym województwie opolskim.

Szczególnym zjawiskiem, mającym wpływ na sytuację demograficzną Opolszczyzny i samego powiatu brzeskiego, jest nierejestrowana migracja zarobkowa ludności autochtonicznej. Szacunkowo ok. 11% mieszkańców województwa opolskiego pracuje za granicą, jednak nie ma możliwości weryfikacji tych danych.

Zgodnie z prognozami na lata 2007–2035 spadki liczby ludności będą stałe i widoczny stanie się ich niekorzystny wpływ na strukturę rynku pracy, szczególnie w dekadzie 2015–2025: „Spadki nie będą bowiem przebiegać równomiernie w poszczególnych kategoriach wiekowych. Widocznemu zmniejszeniu ulegnie wielkość populacji osób w wieku przedprodukcyjnych oraz w wieku produkcyjnym mobilnym. Rosnąć będzie podaż pracy ze strony roczników uznanych za niemobilne (powyżej 44. roku życia), co może oznaczać konieczność podjęcia działań zmierzających do wyrobienia elastyczności zawodowej u przyszłych zasobów pracy oraz reorientację oczekiwań pracodawców, którzy często z rezerwą odnoszą się do zatrudniania osób po 45. roku życia”¹³. Według prognozy GUS w 2035 r. liczba mieszkańców Opolszczyzny będzie liczyć niespełna 900 tys., co oznacza spadek o 13% względem stanu na rok 2008¹⁴.

2.4. Kompetencje kluczowe a lokalny rynek pracy

W uchwalonej w 2005 r. Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego zawarto wizję, misję oraz priorytety wyznaczające kierunki rozwoju tego regionu. Zgodnie z tym dokumentem wizja województwa opolskiego oznacza: „Otwarty na świat, wielokulturowy region przyjaznego zamieszkania i konkurencyjnej gospodarki, uczestniczący we współpracy międzynarodowej, z dobrze wykształconym i aktywnym społeczeństwem”. Misja została zaś sformułowana w sposób następujący: „Podejmowanie i wspieranie działań, które zapewnią dynamiczny i zrównoważony rozwój, konkurencyjność, spójność społeczno-gospodarczą i przestrzenną regionu przy zachowaniu tożsamości, specyfiki dziedzictwa kulturowego oraz walorów przyrodniczych Śląska Opolskiego”¹⁵. Wizji i misji towarzyszą dwa priorytety rozwoju: 1) Wzmocnienie konkurencyjności województwa opolskiego, 2) Wyrównywanie poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego w regionie opolskim¹⁶. W słowie wstępnym do poprzedniej strategii (z r. 2000) ówczesny marszałek województwa opolskiego podkreślał, że „(...) najważniejsza jest edukacja – chcemy być regionem ludzi wykształconych, mą-

¹³ Analiza sytuacji na rynku pracy województwa opolskiego w 2009 roku, op.cit., s. 5.

¹⁴ Tamże.

¹⁵ Misja uległa zmianie w stosunku do r. 2000, gdy brzmiała ona: „Województwo opolskie regionem partnerstwa, zamieszkałym przez ludzi wykształconych i otwartych na świat” (Strategia rozwoju województwa opolskiego na lata 2000–2015, Sejmik Województwa Opolskiego, Opole 2000).

¹⁶ Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego, op.cit., s. 20.

¹⁷ Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego na lata 2000–2015, op.cit., s. 5.

drych, takich, którzy są w stanie sprostać wyzwaniom przyszłości, wypełnić tę misję i wytyczyć nowe cele, których dzisiaj jeszcze przewidzieć nie sposób”¹⁷.

Z jednej zatem strony wydaje się, że edukacja oraz kształcenie kompetencji kluczowych mają niebagatelne znaczenie dla przyszłości tego regionu. Z drugiej jednak strony lokalny rynek pracy wykazuje małe zapotrzebowanie na absolwentów wyższych uczelni.

Województwo opolskie posiada osiem szkół wyższych, w których studiuje łącznie ponad 37 tysięcy osób:

1. Uniwersytet Opolski: www.uni.opole.pl;
2. Politechnika Opolska: www.po.opole.pl;
3. Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji: www.wszia.opole.pl;
4. Wyższa Szkoła Bankowa we Wrocławiu – Wydz. Ekonomiczny w Opolu: www.opole.wsb.pl;
5. Szkoła Wyższa im. Bogdana Jańskiego – Wydz. Zam. w Opolu: www.opole.janski.edu.pl;
6. Państwa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nysie: www.pwsz.nysa.pl;
7. Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna w Brzegu: www.wshe.edu.pl;
8. Państwowa Medyczna Wyższa Szkoła Zawodowa w Opolu: www.wsm.opole.pl.¹⁸

3. CHARAKTERYSTYKA SZKOŁY

3.1. Krótki opis bazy dydaktycznej

Zespół Szkół Ekonomicznych w Brzegu mieści się w jednym z najbardziej okazałych przedwojennych budynków w mieście.

W skład zespołu szkół wchodzi następujące jednostki:

1. Technikum (4 lata, zawody: technik ekonomista, t. handlowiec, t. logistyk);
2. Liceum Profilowane (3 lata, profil zarządzania informacją i profil ekonomiczno-administracyjny);
3. Zasadnicza Szkoła Zawodowa (2 lata, w zawodzie sprzedawcy).

Ponadto w ZSE na Wydziale Zaocznym mogą się kształcić osoby dorosłe (od 18. roku życia) w ramach:

1. Technikum Ekonomicznego dla Dorosłych (4 lata, w zawodzie technik ekonomista);
2. Technikum Uzupełniającego Handlowego dla Dorosłych (3 lata, w zawodzie technik handlowiec);

¹⁸ <http://umwo.opole.pl/serwis/index.php?id=2107>

3. Szkoły Policealnej dla Dorosłych (2 lata/1 rok, w zawodzie technik ekonomista – technik handlowiec, technik administracji, technik informatyk, technik rachunkowości, technik organizacji reklamy, technik prac biurowych, technik informacji naukowej, technik archiwista, technik obsługi turystycznej);
4. Uzupełniającego LO dla Dorosłych (3 lata);
5. Liceum Ogólnokształcące (3 lata).

Łącznie w ZSE uczyło się w roku szkolnym 2008/2009 541 uczniów i zatrudniano 59 nauczycieli. Liczba oddziałów w ZSE wynosiła 25. Około połowa zajęć w technikum to przedmioty zawodowe. Liczba godzin zajęć w tygodniu wynosi przykładowo w liceum profilowanym 33 h, a w technikum ekonomicznym 36 h. Szkoła jest też ośrodkiem egzaminacyjnym dla zawodów, w których kształcą uczniowie.

Jeśli chodzi o warunki lokalowe, to budynek jest stale modernizowany, niedawno wymieniono system ogrzewania, zmodernizowano kotłownię, wcześniej wymieniono okna i dach. Obecnie remontu wymaga sala gimnastyczna, w minisiłowni przydałby się nowszy sprzęt. W szkole jest 13 sal lekcyjnych, 4 pracownie informatyczne, 2 klasopracownie chemiczno-fizyczne oraz towaroznawstwa, 1 sala gimnastyczna. Przy szkole znajduje się boisko, z którego korzystają również uczniowie sąsiedniego LO. W ZSE znajduje się gabinet pielęgniarstwa, pedagoga, pokój nauczycielski. W budynku działa też sklepik oraz automaty do napojów i słodyczy.

Biorąc pod uwagę środki dydaktyczne, szkoła wyposażona jest w bibliotekę, której zbiory są w całości skomputeryzowane i podłączone do Internetu oraz w której funkcjonuje Multimedialne Centrum Informacyjne. W pracowni informatycznej znajdziemy komputery, drukarki, skanery, tablicę interaktywną, projektor multimedialny. Sale matematyczne są w posiadaniu gier planszowych, plansz dydaktycznych, modeli brył. W sali do fizyki znajdują się magnetowid, DVD, wzmacniacz, ekran, stolik z poduszką powietrzną, rzutnik pisma, a pracownia chemiczna posiada galwanometr, modele siatek krystalicznych i modele tworzenia związków chemicznych. Gabinet geografii wyposażono w mapy, rzutnik pisma, modele profili glebowych, próbki skał, globusy i atlasy. Sala do biologii oferuje 3 mikroskopy, tablice dydaktyczne, 3 preparaty mikroskopowe, model budowy człowieka, ucha i oka. Klasa, w której uczy się przedsiębiorczości, posiada tablicę interaktywną, komputery oraz rzutnik pisma. Gabinet języka angielskiego ma do dyspozycji jedynie magnetofon z odtwarzaczem CD, a do języka niemieckiego – telewizor i plansze dydaktyczne. W sali języka rosyjskiego jest telewizor i magnetofon z CD. Wyposażenie pracowni symulacyjnej do praktycznych zajęć zawodowych zakupiono ze środków projektu „Motywacja + Praktyka = Sukces”. W ramach zajęć pozalekcyjnych działa również Szkolny Klub Sportowy, który oddaje uczniom do dyspozycji m.in. różne rodzaje pi-

tek, skrzynię gimnastyczną, rakiетки do tenisa stołowego, tyczki, materace, odskocznice, kijki do nordic walkingu, skakanki, kije do unihokeja.

3.2. Charakterystyka uczniów szkoły

W liceum profilowanym uczy się 85 uczniów, w technikum 361, w szkole policealnej 68, a w uzupełniającym LO dla dorosłych 27 osób.

Aż 248 uczniów (46% ogólnej ich liczby) pochodzi z terenów wiejskich. Dystans, jaki muszą pokonać, aby dojechać z domu do szkoły, wynosi do ok. 30 km. 8 uczniów korzysta ze stypendiów socjalnych, 3 zaś z zapomóg losowych (dane na rok szkolny 2008/2009).

Warto zaznaczyć, że tylko część absolwentów przystępuje do egzaminu zawodowego i nie wszyscy zdają go z powodzeniem (tabela 2, dane z roku 2007/2008). W wywiadzie z nauczycielami i dyrekcją zwrócono również uwagę na trudność egzaminów zawodowych. W ubiegłym roku szkolnym prawie wszyscy absolwenci zdali natomiast egzamin dojrzałości (tabela 3, dane z roku 2007/2008). Losy absolwentów nie są szczegółowo monitorowane, choć byli uczniowie często podtrzymują więzi ze szkołą, uczestniczą w różnych spotkaniach i zjazdach.

Wyniki egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe (rok szkolny 2007/2008)				
Lp.	Zawód	Liczba absolwentów	Liczba osób, które przystąpiły do egzaminu maturalnego	Liczba osób, które zdały egzamin zawodowy
1.	Technik ekonomista	105	84	13
2.	Technik handlowiec	13	6	4
3.	Technik administracji	24	18	9

Tabela 2. Wyniki egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe.

Źródło: Dokumenty aplikacyjne do projektu „Szkoła Kluczowych Kompetencji”, złożone przez ZSE w Brzegu.

Status absolwentów (rok szkolny 2007/2008)	
Liczba uczniów kończących szkołę	127
Liczba maturzystów	126

Tabela 3. Status absolwentów.

Źródło: Dokumenty aplikacyjne do projektu „Szkoła Kluczowych Kompetencji”, złożone przez ZSE w Brzegu.

W roku szkolnym 2008/2009 uczniowie uczestniczyli w następujących olimpiadach, konkursach i turniejach: Olimpiadzie Wiedzy Ekonomicznej (105 uczestników), Olimpiadzie Przedsiębiorczości (62 osoby), Olimpiadzie Wiedzy Katolickiej (32

osoby, 3 laureatów). Ponadto uczniowie brali udział w konkursach: z rachunkowości (160 uczestników), w Turnieju Wiedzy i Umiejętności Handlowo-Menedżerskiej (100 osób, w tym 2 laureatów), Konkursie Matematycznym Euklides (64 uczestników, w tym 2 laureatów). Łącznie zatem w olimpiadach i konkursach udział brało ponad 500 uczniów. Z uwagi na profil szkoły i nacisk na rozwijanie przedsiębiorczości szczególnym zainteresowaniem cieszą się olimpiady ekonomiczne. W tym roku uczeń technikum ekonomicznego dostał się do finału Olimpiady Wiedzy Ekonomicznej (b. wysoki poziom). Szkoła co roku stara się o akredytację, tzn. o zwolnienie laureatów z pisemnego egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe.

W tym roku ZSE zainicjował międzyszkolny konkurs języka niemieckiego, w którym udział wzięły również szkoły z Brzegu, Nysy i Namysłowa (powiaty ościenne). Szkoła bierze udział w ogólnopolskim konkursie matematycznym „Euklides”. Uczniowie ZSE od kilku lat dochodzą w nim do finału.

W szkole prowadzone jest kółko gier planszowych, którego celem jest wzbogacenie nauki matematyki, rozwijanie logicznego i strategicznego myślenia oraz wiedzy i umiejętności z zakresu ekonomii (np. podaż – popyt, inwestowanie). Zainteresowania te mają swój szerszy wymiar, ponieważ w Brzegu odbywa się ogólnopolski Festiwal Gier Planszowych. W tym roku finalistą jest uczeń liceum profilowanego, a laureat ubiegłoroczny studiuje matematykę na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie.

Szkoła jest członkiem Klubu Szkół Aktywnych, działającego w ramach Fundacji Liceów Handlowo-Kupieckich – organizatora okręgowego konkursu matematycznego. Od dwóch lat konkurs ma już charakter międzynarodowy (dołączyła Litwa).

Uczniowie biorą udział w programie partnerstwa miast europejskich: z Francją (w ramach Comeniusa), z Niemcami (we współpracy z Fundacją Polsko-Niemiecką Nauczycieli Języka Niemieckiego Niemczech). Dotyczy to wyjazdów do tych krajów i goszczenia młodzieży z zagranicy. Współpraca obejmuje też Holandię (zbudowanie strony internetowej do wymiany informacji i komunikacji, wideokonferencje z uczniami).

Dyrektor szkoły zwraca uwagę na to, że uczniowie liceum profilowanego są podwójnie obciążeni: w ciągu 4 lat muszą zdać zarówno egzamin maturalny, jak i egzamin zawodowy. W związku z tym mają ograniczony czas na rozwijanie pasji w ramach przedmiotów ogólnokształcących. Osiągnięciem szkoły jest jednak to, że nauczyciele potrafią zarażać pasją uczniów i że wiedza ta może być dla nich przydatna w przyszłości.

Młodzież uczestniczyła również w dotychczas realizowanych projektach finansowanych ze środków EFS w ramach PO KL: „Motywacja + Praktyka = Sukces”, „Moja firma w mojej gminie”. Uczniowie bardzo chętnie uczestniczyli w zajęciach

w projekcie „Motywacja”, mimo że odbywały się one popołudniami. Drugi projekt objął grupę młodzieży, która nie brała udziału w pierwszym projekcie (więcej na temat samych projektów w punkcie 5.4).

Zarówno we wniosku aplikacyjnym, jak i w dyskusji oraz kwestionariuszach wyróżniono następujące problemy, dotyczące bezpośrednio uczniów: zróżnicowanie uczniów klas pierwszych, którzy pochodzą z odmiennych środowisk i z różnymi doświadczeniami edukacyjnymi, konieczność pracy z uczniami posiadającymi orzeczenia z poradni PP, niska świadomość odpowiedzialności młodzieży za własną edukację i karierę, brak motywacji do nauki i niechęć do niej, trudności w uczeniu się, słaba frekwencja, brak rozumienia potrzeby ciągłego kształcenia, brak umiejętności organizacyjnych w pracy indywidualnej i zbiorowej. Około 50% uczniów dojeżdża do Brzegu z mniejszych miejscowości do 30 km. Poważnie ogranicza to możliwość ich uczestniczenia w zajęciach pozalekcyjnych.

W wywiadzie zwrócono uwagę na to, że młodzież, która trafia do liceów profilowanych oraz techników, nie jest tak zdolna jak młodzież podejmująca naukę w liceach ogólnokształcących. Za mankament szkoły, ale jednocześnie wyzwanie dla nauczycieli, można zatem uznać niewielki odsetek młodzieży rzeczywiście zdolnej. Jeśli chodzi o pierwszy rok nauki uczniów po gimnazjum, to w szkole dąży się do wyrównania poziomów wiedzy. W tym celu w klasie I przeprowadzane są testy z przedmiotów maturalnych, a uczniom proponowane są zajęcia wyrównawcze w ramach jednej godziny, dodanej niedawno do pensum tygodniowego nauczyciela. Na koniec roku szkolnego przeprowadza się testy dla porównania postępów uczniów, a plany nauczania opracowuje na podstawie wyników testów diagnostycznych z początku roku. W szkole prowadzone są zajęcia przygotowawcze do matury, a w klasie III uczniowie piszą kilka próbnych matur zarówno z przedmiotów obowiązkowych, jak i dodatkowych.

Wielu uczniów pracuje już zawodowo, co z jednej strony jest plusem, bo już są uczestnikami rynku pracy i są bardziej samodzielni, jednak z drugiej muszą godzić pracę z nauką, a zdanie egzaminów końcowych jest dla nich sporym wyzwaniem.

Zdaniem nauczycieli szkoła w dużej mierze (teoretycznie i praktycznie) przygotowuje uczniów do podjęcia pracy. W przekonaniu nauczycieli wielu absolwentów podejmuje pracę zgodną z wykształceniem lub podejmuje studia wyższe (brak jednak w tym przedmiocie badań)¹⁹. Jednak według nauczycieli absolwent ZSE może natrafić na następujące zagrożenia i trudności: brak środków finansowych na kontynuowanie nauki, brak pomocy doradcy zawodowego w wyborze dalszej drogi kariery, wykształcenie średnie w zawodzie technik ekonomista może być niewystar-

¹⁹ Na podstawie kwestionariuszy dla nauczycieli.

czające do podjęcia pracy w księgowości, wygórowane oczekiwania pracodawców, przeciętna znajomość języków obcych, wymaganie od absolwentów doświadczenia zawodowego i stażu pracy, oferty pracy poniżej oczekiwań i kwalifikacji absolwenta, wysokie bezrobocie w powiecie brzeskim²⁰.

3.3. Charakterystyka kadry pedagogicznej

Kadra pedagogiczna w ubiegłym roku szkolnym liczyła 59 nauczycieli. ZSE jest kierowane przez dyrektora oraz jej dwie zastępczynie. Nauczyciele podzieleni są na dwie komisje: przedmiotów ogólnokształcących oraz przedmiotów zawodowych. Komisja przedmiotów ogólnokształcących składa się z 34 pedagogów (matematyka, informatyka, fizyka, chemia, biologia, geografia, historia, jęz. polski, jęz. angielski, jęz. niemiecki, jęz. rosyjski, religia, wf). Komisja przedmiotów zawodowych złożona jest z 14 nauczycieli (rachunkowość, przedmioty ekonomiczne, podstawy ekonomii, statystyka, marketing, prawoznawstwo, WOS, technika biurowa). Niektórzy członkowie grona pedagogicznego uczą dwóch przedmiotów.

Ponadto szkoła zatrudnia 1 pedagoga, 3 osoby w bibliotece, 7 osób w charakterze kadry administracyjnej oraz 5 osób jako pracowników obsługi szkoły. Cały zespół pracowników szkoły liczy zatem 66 osób.

Kadra pedagogiczna ZSE jest wysoko wykwalifikowana. Wszyscy nauczyciele ukończyli studia wyższe z tytułem magistra, większość to nauczyciele dyplomowani. Wielu spośród nich ma za sobą jedno lub kilka studiów podyplomowych. Nauczyciele uczestniczą w konferencjach metodycznych we Wrocławiu i Opolu, kursach, szkoleniach, warsztatach (np. „Ekonomia w szkole” finansowanych przez NBP i Fundację Młodzieżowej Przedsiębiorczości). W szkole realizowany jest również program wewnątrzszkolnego doskonalenia nauczycieli (WDN). Szkoła posiada środki na doksztalcanie nauczycieli, ale nie są one wystarczające w stosunku do potrzeb. Nauczyciele przedmiotów zawodowych nierzadko na własną rękę poszerzają swoją wiedzę i umiejętności.

Nauczyciele biorący udział w projekcie są zaangażowani w swoją pracę. Uważają, że „praca z młodymi ludźmi jest inspirująca i rozwijająca, uczą się obie strony”, cenią „kontakt z młodzieżą, możliwość przekazania wiedzy innym osobom” oraz „poznawanie młodych ludzi, obserwowanie czynionych przez nich postępów i pokonywania trudności”, widzą zalety „wymiany myśli, pomysłów między ludźmi” i odczuwają „satisfakcję z osiągniętych przez uczniów sukcesów”²¹. Wśród dobrych cech szkoły wymienili otwartość na zmiany, nowości, promowanie uczniów zdolnych i twórczych, pielęgnowanie tradycji i uroczystości państwowych. Z drugiej jednak strony dostrzegają problemy, na jakie natrafiają w swojej pracy. Są to: problemy

²⁰ Tamże.

²¹ Tamże.

wychowawcze, praca z młodzieżą trudną z orzeczeniami z poradni PP i związane z tym obniżenie wymagań edukacyjnych, duże zróżnicowanie umiejętności językowych uczniów, zbyt duża liczebność grup, ogrom pracy biurokratycznej w szkole. W związku z tym nauczyciele sformułowali obszary, w których pożądane byłoby zmiany w pracy szkoły: ograniczenie biurokracji na rzecz bezpośredniego kontaktu z uczniem, wprowadzenie kształcenia językowego w grupach międzyoddziałowych według poziomu zaawansowania.

3.4. Współpraca szkoły z instytucjami samorządu lokalnego, pracodawcami oraz instytucjami pozarządowymi

ZSE w Brzegu należy do Fundacji Liceów Handlowo-Kupieckich oraz do Klubu Szkół Aktywnych. Szkoła współpracuje z licznymi instytucjami, w których uczniowie odbywają praktyki. Są to m.in. banki, biura rachunkowe, przedsiębiorstwa handlowe, urząd skarbowy, ZUS, firmy. Zdarza się, że w instytucjach tych szkolą się również nauczyciele ZSE. Współpraca lokalna dotyczy ponadto: Starostwa Powiatowego (organ prowadzący ZSE – współpraca układa się wzorowo), Urzędu Miejskiego w Brzegu (np. przy organizacji Festiwalu Gier Planszowych), PUP-u, PCK, Młodzieżowego Biura Pracy, Muzeum Piastów Śląskich (młodzież uczestniczy w programie edukacyjnym „Muzyka Klasyczna Nie Gryzie”), Brzeskiego Centrum Kultury.

ZSE współpracuje również z Wyższą Szkołą Bankową we Wrocławiu oraz jej filią w Opolu, a także Wyższą Szkołą Administracji i Zarządzania w Opolu (uczniowie mają możliwość uczestniczenia w wykładach w tych uczelniach).

Problemem jest słabe zaangażowanie rodziców w życie szkoły. Mimo iż w szkole jest Rada Rodziców, to pozostaje ona ciałem dość biernym z wyjątkiem organizacji studniówek.

3.5. Funkcjonujące w szkole inicjatywy uczniowskie

W ZSE działa Samorząd Szkolny, który składa się z 6 osób oraz opiekuna z kadry pedagogicznej. Samorząd współpracuje z PCK, prowadzi „Ekonomalia” (konkurencja klas z ZSE), organizuje kiermasze, z których dochód przeznaczany jest na konkretny cel (np. na leczenie chorych dzieci), prowadzi konkurs dla wolontariuszy „8 Wspaniałych”, uczestniczy w Wielkiej Orkiestrze Świątecznej Pomocy, organizuje Rajd Pierwszaka. Dwóch uczniów należy do Młodzieżowej Rady Miasta. W szkole działa radiowęzeł, który podczas przerw nadaje muzykę. Na terenie szkoły odbywają się też próby zespołu muzycznego założonego przez uczniów.

3.6. Planowane kierunki rozwoju szkoły

Szkoła od kilku lat uczestniczy w projektach unijnych, co stwarza możliwości rozwijania kompetencji zarówno u uczniów, jak i u nauczycieli. Niniejszy projekt

dotyczący kompetencji kluczowych daje okazję do skupienia się na pogłębianiu u młodzieży kompetencji językowych, matematycznych i naukowo-technicznych, informatycznych oraz z zakresu innowacyjności i przedsiębiorczości. Projekt, którego jednym z efektów mają być autorskie programy zajęć nastawione na kształcenie KK, przyczyni się również do doskonalenia umiejętności zawodowych nauczycieli.

W roku szkolnym 2010–2011 w szkole planowane jest wprowadzenie nauki trzeciego języka obcego. W tej chwili uczniowie uczą się obowiązkowo języka angielskiego i niemieckiego lub rosyjskiego jako języka drugiego. W uwagi na to, że w szkole kształcą się przyszli logiści i technicy-handlowcy, znajomość języków sąsiadów Polski jest konieczna.

Bieżące cele szkoły to wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów ZSE oraz zmniejszanie różnic w jakości usług edukacyjnych. Pomocą będzie tutaj udział w projekcie „Szkoła Kluczowych Kompetencji”. Szkoła liczy również na to, że uda się zwiększyć motywację uczniów do planowania osobistego i zawodowego rozwoju oraz wzmocnić ich samoocenę.

4. KOMPETENCJE KLUCZOWE I ZAWODOWE

4.1. Kompetencje kluczowe a kompetencje zawodowe

Choć wyniki egzaminów maturalnych są zadowalające, to niewielki odsetek uczniów z powodzeniem zdaje egzaminy zawodowe, poświadczające kompetencje zawodowe i dające uprawnienia do uprawiania danego zawodu (pokazuje to poniższa tabela z wniosku aplikacyjnego ZSE). Egzaminy te są dość trudne, a przed uczniami technikum staje podwójne wyzwanie – zdania matury oraz wykazania się wiedzą i umiejętnościami zawodowymi. Jeśli dodatkowo niektórzy uczniowie już pracują zawodowo, brak czasu może być przyczyną słabszych wyników na egzaminach końcowych. Oblanie egzaminu zawodowego automatycznie obniża możliwości absolwenta na rynku pracy.

Kompetencje zawodowe rozwijane są w ramach bloku przedmiotów zawodowych, które stanowią około 50% zajęć dydaktycznych uzupełnionych o praktyki zawodowe. Kompetencje kluczowe zasadniczo rozwijane są w ramach bloku przedmiotów ogólnych.

4.2. Możliwości zatrudnienia i funkcjonowanie absolwentów na lokalnym oraz regionalnym rynku pracy

Niestety, szkoła nie ma danych o losach absolwentów – czy podejmują oni dalsze kształcenie, czy podejmują pracę zgodną lub nie z kwalifikacjami oraz czy może stają się bezrobotni. Zgodnie z danymi o lokalnym i regionalnym rynku pracy bez-

robotcie ludzi mlodych jest tu znaczące (ponad 20% bezrobotnych to ludzie mlodzi) – patrz punkt 2.2 niniejszej diagnozy.

4.3. Współpraca szkoły z pracodawcami

Współpraca szkoły z potencjalnymi pracodawcami dla absolwentów ZSE obecnie dotyczy przede wszystkim organizacji praktyk uczniów (omówiono to punkcie 3.4). Odbývają się one w bankach, biurach rachunkowych, przedsiębiorstwach handlowych, urzędzie skarbowym, ZUS-ie, firmach. W wybranych firmach mogą się dokształcać nauczyciele przedmiotów zawodowych.

5. KOMPETENCJE KLUCZOWE W PROCESIE DYDAKTYCZNYM

5.1. Znajomość zagadnienia kompetencji kluczowych przez kadre pedagogiczną

Z uwagi na profil ZSE szczególny nacisk kładzie się w ZSE na rozwijanie takich kompetencji, jak inicjatywność i przedsiębiorczość, kompetencje matematyczne i naukowo-techniczne oraz kompetencje językowe. Liczny udział uczniów w konkursach i olimpiadach ekonomicznych oraz uczestnictwo szkoły w dwóch projektach unijnych (opisanych punkcie 5.4) pozwalają sądzić, że w szkole przykładana jest waga do rozwijania kompetencji kluczowych. Nauczyciele uczestniczący w projekcie posiadają już pewną wiedzę na temat tych kompetencji, jednak nie wiadomo, czy i jakim stopniu dotyczy to również pozostałej kadry pedagogicznej, szczególnie uczącej przedmiotów ogólnych niezwiązanych bezpośrednio z projektem „Szkola Kluczowych Kompetencji”.

5.2. Dotychczasowe doświadczenia w kształtowaniu kompetencji kluczowych w procesie dydaktycznym

Zespół Szkół Ekonomicznych kształci uczniów w kierunkach ekonomicznych i ma w tym spore sukcesy. Kilka lat temu szkoła została nagrodzona Laurem Umiejętności i Kompetencji Województwa Opolskiego. Dotychczasowe doświadczenia ZSE w realizacji dwóch projektów unijnych ze środków EFS w ramach PO KL pozwalają wnioskować, że niektóre KK były już wcześniej pogłębiane – szczególnie inicjatywność i przedsiębiorczość, kompetencje matematyczne i informatyczne. Duża liczba uczestników olimpiad i konkursów (ponad 500 uczestników w skali roku szkolnego) o profilu głównie ekonomicznym również wskazuje na to, że w ZSE przykładana się wagę do rozwoju tych właśnie kompetencji u uczniów. Jeśli chodzi

o rozwój kompetencji językowych, to w szkole realizowana jest współpraca międzynarodowa z Holandią, Francją i Niemcami oraz planuje się wprowadzenie trzeciego języka obcego od roku szkolnego 2010–2011. Jednak należy zauważyć, że uczniowie nie biorą udziału w olimpiadach czy konkursach językowych.

Razem z OHP Zespół Szkół Ekonomicznych (wraz z innymi szkołami) współorganizuje konkurs dla młodzieży szkół gimnazjalnych „Mój wymarzony zawód” oraz dla uczniów szkół średnich powiatu brzeskiego konkurs „Sprawdź, czy potrafisz znaleźć pracę”. Celem konkursów jest pogłębienie wiadomości z dziedziny rynku pracy i przygotowanie do świadomego wyboru zawodu. Można uznać, że w ramach takich inicjatyw pogłębiane są zarówno kompetencje kluczowe, jak i zawodowe²².

5.3. Formy realizacji podstawy programowej

Podstawa programowa jest realizowana w ramach bloku przedmiotów ogólnych oraz bloku przedmiotów zawodowych na podstawie rekomendowanych przez MEN podręczników oraz materiałów własnych nauczycieli.

W ramach projektu „Szkoła Kluczowych Kompetencji” tworzone będą autorskie programy z takich przedmiotów, jak: matematyka, informatyka, język angielski oraz przedsiębiorczość. Ich celem ma być kształcenie kluczowych kompetencji uczniów. Poniższa tabela, pochodząca z wniosku aplikacyjnego ZSE, pokazuje zasoby kadrowe i dydaktyczne szkoły w rozbiciu na poszczególne przedmioty wraz z wykazem potrzebnych jeszcze środków dydaktycznych wspomagających realizację podstawy programowej.

²² http://www.opolska.ohp.pl/aktualnosci/id_57

Stan aktualny i potrzeby wyposażenia ZSE w środki dydaktyczne					
Przedmioty realizowane w ramach programu nauczania	Liczba nauczycieli		Wyposażenie w środki dydaktyczne	Potrzeby ewentualnego doposażenia w środki dydaktyczne	
	Tak	nie			
Informatyka/technologie informacyjno-komunikacyjne	x		4	Komputery, drukarki, skanery, tablica interaktywna, projektor multimedialny	Programy informatyczne (Corel Draw), plansze dydaktyczne
Matematyka	x		3	2 gry planszowe, gry dydaktyczne, modele brył	Komputer, projektor multimedialny, ekran, gry planszowe (ekonomiczne, logiczne, strategiczne), program do nauczania matematyki „Poznać, zrozumieć” (WSiP)
Fizyka	x		1	Magnetowid, DVD, głośniki, wzmacniacz, komputer, ekran, plansze dydaktyczne, stolik z poduszką powietrzną, rzutnik pisma	Projektor multimedialny, laptop, filmy i programy edukacyjne
chemia	x		1	Galwanometr, modele siatek krystalicznych, modele do tworzenia związków chemicznych	Projektor multimedialny, laptop, filmy i programy edukacyjne
Geografia	x		1	Mapy, rzutnik pisma, modele profili glebowych, rodzaje skał, globusy, atlasy	Atlasy, mapy, plansze dydaktyczne, TV, magnetowid, DVD
Biologia	x		1	3 mikroskopy, tablice dydaktyczne, 3 preparaty mikroskopowe, model budowy człowieka, ucha i oka	Projektor multimedialny, laptop, ekran, model DNA, filmy i programy edukacyjne
Przedsiębiorczość	x		1	Tablica interaktywna, komputery, rzutnik pisma	Laptop, programy edukacyjne, plansze dydaktyczne, programy komputerowe
Język angielski	x		4	Magnetofon z CD	Telewizor, DVD, słowniki, plansze edukacyjne, laptop, magnetofon
Język niemiecki	x		2	TV, magnetofon z CD, plansze dydaktyczne	Laptop, projektor multimedialny, ekran, tablica interaktywna
Język rosyjski	x		1	TV, magnetofon z CD	Plansze dydaktyczne, słowniki
Zajęcia pozalekcyjne: Sportowe (w ramach SKS)	x		4	Piłki różnego rodzaju, skrzynia gimnastyczna, kozioł gimnastyczny, ławeczki, rakietki do tenisa stołowego, tyczki, materace, odskocznia, kijki do nordic walkingu, skakanka gimnastyczna, kije do unihokeja	Przenośne bramki do piłki nożnej, tablice punktowe do gier, zespołowych, piłki do gry w piłkę ręczną

Tablica 4. Stan aktualny i potrzeby wyposażenia ZSE w środki dydaktyczne.

Źródło: Dokumenty aplikacyjne do projektu „Szkoła Kluczowych Kompetencji”, złożone przez ZSE w Brzegu.

5.4. Dotychczasowe doświadczenia szkoły w projektach współfinansowanych przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego w kontekście kształtowania kompetencji kluczowych

Projekt „Motywacja + Praktyka = Sukces” – współfinansowany ze środków EFS w ramach programu PO KL Priorytet IX Działanie 9.2 „Podniesienie atrakcyjności i jakości szkolnictwa zawodowego”. Projekt przygotował Wydział Promocji i Inicjatyw Gospodarczych Starostwa Powiatowego w Brzegu we współpracy ze szkołami ponadgimnazjalnymi powiatu brzeskiego: Zespołem Szkół Ekonomicznych w Brzegu, Zespołem Szkół Zawodowych nr 1 w Brzegu, Zespołem Szkół Budowlanych w Brzegu, Zespołem Szkół Rolniczych w Żłobiznie oraz Zespołem Szkół Zawodowych CKP w Grodkowie. Wartość projektu wynosiła 352 267 zł. Projekt realizowano od lutego 2009 r. do stycznia 2010 r. Jego celem było wzmocnienie atrakcyjności, podwyższenie jakości i dostępności oferty edukacyjnej szkół zawodowych poprzez wykorzystanie innowacyjnych rozwiązań w procesie kształcenia. W efekcie uczestnictwa w projekcie uczniowie mieli zdobyć dodatkowe umiejętności zawodowe, co powinno w przyszłości ułatwić im funkcjonowanie na rynku pracy.

Projekt skierowany był do uczniów 5 szkół zawodowych w nim uczestniczących. Z Zespołu Szkół Ekonomicznych w projekcie udział wzięło 24 uczniów Technikum Ekonomicznego. W ramach projektu prowadzono zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze m.in. z przedmiotów zawodowych, języków obcych, doradztwa zawodowego, a także zajęcia psychologiczno-pedagogiczne. Projekt umożliwiał również wyjazdy do hurtowni, na wyższe uczelnie, na targi branżowe, do urzędu skarbowego, do banków, ogrodów botanicznych, biur rachunkowych czy firm logistycznych. Dla szkół zakupiono niezbędne pomoce naukowe do prawidłowej realizacji projektu, m.in. programy komputerowe, laptopy, notatniki, urządzenia warsztatowe, podręczniki, czasopisma specjalistyczne. Uczestnicy projektu (uczniowie) otrzymali komplety obejmujące segregatory, kalkulatory, pamięć Flash, notatniki, materiały piśmienne. W ramach projektu młodzież w ZSE uczyła się np. zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej (miniprzedsiębiorstwa)²³.

Projekt „Moja firma w mojej gminie” – projekt o charakterze finansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego – Program Operacyjny Kapitał Ludzki, w ramach konkursu na dotację zorganizowanego przez Ministerstwo Edukacji Narodowej. Bierze w nim udział 55 gmin, w tym 10 gmin z województwa opolskiego, a realizatorem ogólnopolskim jest Fundacja VIRIBUS UNITIS we współpracy z wykładowcami Akademii Ekonomicznej w Katowicach (współpraca dotyczy

²³ Opracowano na podstawie informacji ze strony internetowej projektu autorstwa Mieczysława Niedźwiedzia (koordynatora projektu): http://forum.brzeg24.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=1693:motywacja--praktyka--sukces&catid=18:powiat&Itemid=31 oraz na podstawie informacji uzyskanych od dyrektora ZSE.

opracowania materiałów merytorycznych na witrynę szkoleniową oraz współprowadzenie szkoleń tradycyjnych). Zasięg projektu obejmuje 5 województw: śląskie, małopolskie, opolskie, dolnośląskie, świętokrzyskie. Realizacja projektu trwa od 1 listopada 2008 do 21 marca 2012. Projekt adresowany jest do uczniów szkół ponadgimnazjalnych, a jego celem jest rozwijanie kompetencji w zakresie przedsiębiorczości oraz technologii informacyjno-komunikacyjnych. Działania obejmują szkolenia e-learningowe oraz szkolenia tradycyjne oparte na nowoczesnych formach nauczania (np. gry symulacyjne). W szczególności projekt dotyczy gmin o relatywnie wysokim bezrobociu i niskim wskaźniku aktywności gospodarczej²⁴.

W projekcie uczestniczyło 29 uczniów ZSE (26 z klas III technikum ekonomicznego i 3 z klasy I technikum logistycznego). Ich zadaniem było dokonanie analizy Strategii Rozwoju Gminy Miasto Brzeg i na jej podstawie stworzenie pomysłu na prowadzenie działalności gospodarczej na terenie Brzegu. Jednym z działań projektu jest organizacja w danej szkole „Dni Przedsiębiorczości” uczestniczącej w projekcie. Taka impreza w ZSE odbyła się 14 stycznia 2010. Celem „Dnia Przedsiębiorczości” było podsumowanie działań edukacyjnych i publiczna prezentacja osiągniętych wyników – uczniowie przedstawili własny pomysł na założenie firmy, zorganizowano również panel dyskusyjny z udziałem zaproszonych gości. Efektem projektu było to, że uczniowie nauczyli się zakładać własną firmę; poszerzyli wiedzę dotyczącą badań rynku i marketingu, roli informacji w działalności rynkowej przedsiębiorstw, uwarunkowań prowadzenia badań rynkowych i marketingowych, projektowania i realizacji badań, analizy i wnioskowania; zdobyli wiadomości na temat strategii rozwoju lokalnego i regionalnego; poznali sposoby promowania się w środowisku lokalnym²⁵.

6. PODSUMOWANIE

6.1. Wnioski

1. Szkoła dysponuje dość dobrą bazą dydaktyczną i dbającą o własny rozwój kadrami pedagogicznymi. Władze szkoły dbają również o podwyższanie standardu budynku i stałe rozwijanie bazy dydaktycznej.
2. Usytuowanie szkoły w mieście będącym stolicą powiatu sprawia, że jest to jedna z ważniejszych szkół w okolicy, oferująca kształcenie młodzieży ponadgimnazjalnej oraz osobom dorosłym.

²⁴ Materiały ze strony internetowej projektu „Moja firma w mojej gminie”, <http://www.mojafirmawmojejgminie.pl/>

²⁵ Opracowano na podstawie materiałów ze strony internetowej Zespołu Szkół Ekonomicznych w Brzegu, przygotowanych przez uczniów technikum ekonomicznego, Bartka Serkisa i Damian Świrka: http://zse_brzeg.wodip.opole.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=270&Itemid=30

3. Szkoła współpracuje z różnymi podmiotami: władzami lokalnymi, przedsiębiorstwami, uczelniami, bankami oraz organizacjami pozarządowymi.
4. Szkoła realizuje swoje działania również w wymiarze międzynarodowym (kontakty w ramach partnerstwa miast i inne).
5. Zarówno dyrekcja, jak i nauczyciele są otwarci na zmiany i przekonani o konieczności kształcenia ludzi otwartych, samodzielnych i dbających o własny rozwój.
6. Rozwijanie kompetencji kluczowych u uczniów ZSE wydaje się wskazane z kilku powodów:
 - Rosnącego w tym regionie bezrobocia szczególnie dotykającego ludzi młodych.
 - Zwiększającej się mobilności ludzi za pracą – wyposażenie absolwentów w kompetencje kluczowe zwiększy ich szanse na rynku pracy, również tym międzynarodowym.
 - Potrzeby wyrównywania szans edukacyjnych uczniów z terenów wiejskich lub uczniów z problemami.
 - Potrzeby zwiększenia motywacji uczniów do nauki, zrozumienia wagi ciągłego kształcenia się, polepszenia umiejętności uczenia się.
 - Wagi zwiększenia samodzielności i odpowiedzialności uczniów za własny rozwój osobisty i zawodowy w sytuacji niepewności i zmienności świata zewnętrznego.
 - Możliwości pogłębiania kompetencji językowych, co wzmocni pozycję absolwentów na rynku pracy.
7. Udział szkoły w projekcie rozwijania kluczowych kompetencji umożliwi:
 - Rozwój zawodowy nauczycieli w zakresie wiedzy o kompetencjach kluczowych oraz na temat konstruowania i realizacji autorskich programów nauczania.
 - Wzrost jakości i konkurencyjności szkoły na lokalnym rynku edukacyjnym.
 - Kształcenie osób samodzielnych, twórczych i dbających o własny rozwój.
 - Osiąganie lepszych wyników edukacyjnych (w egzaminach końcowych, a także w olimpiadach i konkursach).

6.2. Rekomendacje

1. Kształcenie praktycznych umiejętności zawodowych i życiowych uczniów (z uwagi na wymogi rynku pracy).
2. Położenie nacisku na pracę zespołową oraz planowanie własnej pracy (przygotuje to uczniów do przyszłych zadań zawodowych).
3. Praca z uczniami słabiej zmotywowanymi, niechętnymi do nauki i mającymi problemy.
4. Wypracowanie form pomocy uczniom pracującym zawodowo i jednocześnie uczącym się (dotyczy trybu dziennego).

5. Rozważenie wprowadzenia podziału na grupy międzyoddziałowe pod względem zaawansowania językowego (sprzyjałoby to lepszemu kształceniu językowych kompetencji kluczowych) oraz zachęcenie uczniów do uczestnictwa w olimpiadach i konkursach językowych.